

Medinės konstrukcijos po Valdovų rūmų pamatais

Wooden constructions under the foundations of the Palace of the Grand Dukes of Lithuania

Pukienė R., Ožalas E.

Santrauka

Visais Valdovų rūmų statybos laikotarpiais dėl ypatingų gamtinių sąlygų mūrinių statinių statytojai turėjo po pamatais naudoti medines konstrukcijas. Po pamatais naudotos 7 tipų medinės konstrukcijos. Dauguma jų pavyzdžių buvo dendrochronologiškai datuoti bei padėjo patikslinti Valdovų rūmų raidą. XIV-XV a. Vilniaus Žemutinės pilies statiniams būdingas pirmo tipo medinis rostverkas. Jį sudaro išilgai sienos guldytos 2 arba 3 medinių rąstų eilės, iš šonų sutvirtintos mediniais kuoliukais. XVI a. pirmame ketvirtyje, Žygimanto Senojo valdymo laikais naudotą antro tipo medinį rostverką sudaro į žemę sukalti įvairaus ilgio poliai, virš kurių išilgai ir skersai sienos guldyti netvarkingai tarpusavyje sujungti rąstai. XVI a. vidurio renesansinės Valdovų rūmų dalies trečio tipo medinį rostverką sudaro labai aiškia tvarka ir preciziškai suleistais rąstais pasižyminti konstrukcija – trys eilės išilgai pamatų paguldytų rąstų, tarpusavyje sujungtų skersai sienos suguldytais tokio paties skersmens rąstais. Pušiniai rąstai tarpusavyje sujungti padarius išpjovas iki rąsto vidurio ir suleidus rąstus. To paties laikotarpio penkto tipo medinį rostverką (polinį) sudaro po mūrais sukalti įvairaus ilgio poliai. XVI a. antroje pusėje-XVII a. pradžioje po statiniais naudoti ketvirto, šešto ir septinto tipo mediniai rostverkai. Ketvirto tipo medinį rostverką sudaro į žemę sukalti poliai, virš kurių suguldytos dvi rąstų eilės: viena išilgai, kita skersai pamato. Šeštą rostverko tipą (mišrųjį) sudaro išilgai ir skersai pamato suguldyti rąstai. Septintą rostverko tipą (išilginių rąstų) sudaro išilgai pamato suguldyti rąstai.

Reikšminiai žodžiai: Datavimas; Dendrochronologija; Dendrochronologinė analizė; Lietuvos Didžiųjų kunigaikščių rūmai [valdovų rūmai]; Medinio rostverko tipai; Medinės konstrukcijos; Pamatai; Valdovų rūmai; Vilniaus žemutinė pilis; Vilnius; 14 amžius; 15 amžius; 16 amžius; 17 amžius.

Summary

During all periods of construction of the Palace of the Grand Dukes of Lithuania due to special natural conditions the builders of stone buildings had to use wooden structures beneath the foundation. Seven types of wooden structures were used beneath the foundation. Many examples were dendrochronologically dated and helped to specify the development of the Palace of the Grand Dukes of Lithuania. A wooden grille of Type 1 is characteristic of the

14th–15th c. Vilnius Lower Castle buildings. It consists of two to three rows of wooden logs laid along the wall, fixed with wooden stakes at sides. A wooden grille of Type 2 used in the first quarter of the 16th c., during the rule of Sigismund I the Old, consists of different length poles hammered to the ground and disorderly arranged logs above, laid along and across the wall. A wooden grille of Type 3 from the Renaissance part of the mid-16th c. is distinguished by precise and orderly arrangement of logs – three rows of logs laid along the foundation, connected with logs of the same diameter, laid across the wall. Pine logs are connected with each other having made notches to the middle of the log and having joint the logs. A wooden (polar) grille of Type 5 of the same period consists of different length poles hammered beneath masonry. Types 4, 6 and 7 of wooden grilles were used beneath the structures in the second half of the 16th c. – at the beginning of the 17th c. A wooden grille of Type 4 consists of poles hammered to the ground and two rows of logs laid above: one row along and the other across the foundation. Type 6 of grille (mixed) consists of logs laid along and across the foundation. Type 7 of grille (longitudinal log) consists of logs laid along the foundation.

Keywords: 14th-beginning of 17th cent; Dating; Dendrochronological analysis; Dendrochronology; Foundations; Grand Duc Palace; The Palace of the Grand Dukes of Lithuania; Types of wooden grillage; Vilnius Lower Castle; Wooden constructions.